

1 – Prezident Masaryk tehdy absolvoval cestu po Slovensku. Prijel 19. 9. 1921 do Bratislavy, 21. září navštívil Liptovský Sv. Mikuláš, kde mu byl mj. vyřízen pozdrav od nemocného básníka Pavla Országha-Hviezdoslava. Masaryk odpověděl tímto telegramem.

[M. Mičura]¹ T. G. Masarykovi
Bratislava, 26. září 1921

/83

V Bratislave, dňa 26. septembra 1921.

Pane prezidente!

Vyhovujúc pokynu danému mne vo vlaku, dovoľujem si predostrieť svoje dojmy z Vašej cesty,² pane prezidente, vyplývajúce doteraz viacej z mojej skúsenosti a politických náhľadov než zo zovňajších prejavov a účinkov. Dal som zároveň zostaviť správu tlače všetkých troch jazykov, ktorú behom týždňa rovněž predostrem.

Na schôdzi zástupcov politických strán, ktorú som zvolal bezprostredne pred Vaším príchodom k porade o účasti politických činiteľov pri uvítaní, vytykal poslanec dr. Dé-rer, že o prvej ceste náčelníka štátu ako o významnom politicum [!] vypočuté mali byť parlamentné kruhy, aby mohli uplatniť svoj vplyv na dobu a dĺžku návštevy, na cestu a sprievod, menovite aj preto, aby bolo dost času k impozantnému privítaniu zo strany širokých neúradných más. Výtka, že politické kruhy boli pražským poriadateľstvom akosi ignorované, korigovaná bola vyslovenou Vašou žiadosťou, aby do Břeclavy³ dostavili sa traja Slováci, ktorí by Vás sprevádzali po celej ceste Slovenskom. Žiadosť o sprievodcov vysvetlil som politickým stranám tak, že pán prezident si praje mať vo svojom oficiálnom sprievode reprezentantov občianstva a požiadal som, aby štyri štátne strany menovali mne svojich zástupcov, ktorých som k ceste pozval. Boli to za národnú a roľnícku posl[anec] dr. Šrobár (náhradník posl[anec] Janček), za ľudovú posl[anec] dr. Kmeťko (náhradník posl[anec] Hlinka), za soc[iálne] dem[okratickú] posl[anec] dr. Dérer (náhradník posl[anec] Pocisk a posl[anec] dr. Markovič), za nár[árodné] soc[ialistickú] posl[anec] Hrušovský. Vlúdne prijatie a pozvanie k spoločnému stolovaniu pôsobilo veľmi dobrým dojmom. Menovite poslanec Hlinka pod dojmom pozvania upravil svoju reč v Ružomberku na nadšený prejav lojality.⁴

Na zmienenej porade vyslovil sa zástupca nemeckomaďarskej soc[iálnej] demokracie posl[anec] Wittich, že jeho strana z principiálnych dôvodov a zo solidarity s brnianskymi nezúčastní sa oficiálne uvítania ani slavnostného zasadnutia na radnici. Uistil však, že neúčast' nesmie sa vysvetľovať neúctou k hlave štátu, alebo osobe T. G. Masaryka. Príslušníci strany, ako jednotlivci vítať budú vraj na uliciach. Kresťanskí socialisti uvítania sa zúčastnili. Zamýšľali ovšem využiť príležitosti k nacionálnym žiadosťam, nie tak

meritorným, ako skorej demonstratívnym. Aby som zamedzil podobné incidenty alebo dokonca debaty, usporiadal som program slávnosti tak, aby bolo čo najmenej verejných rečí, ale aby čo najviac osôb zo všetkých vrstiev a strán k prezidentovi republiky malo prístup (okrem úradov, inštitúcií a poslancov každá strana dostala 50 pozvaní na raut). Podobnú radu udelil som starostovi pre cerkl^a na radnici. Tak došlo k žiadostiam senátora Kopernického a iných, demonstratívny charakter však bol zotretý.

Čo sa uvítania v Bratislave týka, dovoľujem si uistiť, že zo strany úradov nikde nátlak sa nerobil. Výzdoba mesta a iluminácia prekvapila aj moje očakávanie. Ostatné meštianstvo bratislavské nie jest politicky naladené, užíva v klidu a pohodliu výhod, ktoré mu zriadené pomery štátne podávajú a kde nežiada sa od neho materiálnych obetí ochotné je k najloajálnejším prejavom. Istá duševná pohodlnosť iritovaná je sudetskými Nemcami, ktorí učia „Kraxlhuberov“^b bojovným metódam, na druhej strane usilujú sa naši národohospodári zainteresovať obchodníkov a priemyselníkov pre republiku (Orientálny trh, prístav, skladišťa a pod.) Komu z domácich ľudí podarilo sa stisnúť pánu prezidentovi ruku, bol najbláždenejším človekom.

Turč[iansky] Sv. Martin. Martinskí úprimne tešili sa Vašmu príchodu. Považujú sa za bližších Vám, ako druhé mestá. Vyspelejší národný duch tradicionálna pohostinnosť, starý kontakt osobný a väčšie pochopenie pre úspechy zahraničné. Stanovisko Jozefa Škultétyho, kedysi húževnatého odporcu Vašich idejí, udáva smer zmýšľania starých príslušníkov národnej strany. Je to nadšený obdiv a úcta, úplná loajalita a odovzdávanie sa štátnickej Vašej múdrosti. Dnešný orgán strany národnej, Národné noviny, pre odchylný spôsob písania nepoživajú ani u martinských dôvery a obľuby. Počet odberateľov sa znížil na minimum a úroveň klesla. Všetci to cítia, ale nemôžu si pomôcť pre nedostatok lepších žurnalistov. Preto orgán je vyplňovaný článkami redaktora Mihála, človeka neurastenického a neseriózneho. Milo pôsobila na starých národovcov návšteva Matice a cintorína.

Košice boli trochu príliš vojenské a policajné. Z maďarských kruhov vypustená bola správa a upozornenie, že chystá sa atentát. Je to stará taktika, ktorej používajú Maďari už dva roky. Účel je spôsobiť nedôveru, strach a poprípade paniku. Donedávna maďarskí emisári mali inštrukciu plašiť lživými správami. Trebárs podľa skúseností bola hrozba atentátom tohoto charakteru, bola predsa potrebná zvýšená opatrnosť. V Košiciach tvorí sa nová maďarská strana na pôde republikanizmu a podľa uistenia župana a mešťanostu má „polgári párt“ budúcnosť,⁵ v kruhoch obchodných a živnostenských založenie budi istú nervozitu u kresťanských socialistov.

Automobilová cesta do Užhorodu nebola predom obyvateľstvu známa. Obecensvo nebolo pripravené a keď sa aj o ceste dozvedelo, stalo sa tak deň pred príchodom indirektne z bezpečnostných opatrení. Ľud v Zemplínskej stolici, poctivý a detsky oddaný republike a jej prvému reprezentantovi ľutuje, že nebola mu poskytnutá možnosť k okázalým manifestáciam. Ľud je organizovaný v Rolníckych besedách,⁶ disciplinovaný a zdravo politicky zmýšľajúci. Bezpečnostné špalíry četníctva pozdĺž cesty a bezvadne fungujúca polícia v Košiciach iste pôsobila depresiu u iredentistických dobrodruhov a protištátnych elementov. Pohotovosť bezpečnostných orgánov, ako sa na východe javila, mala tiež svoj politický význam.

O ceste z Nového Mesta na Bradlo netreba sa vyslovovať.⁷ Tu vyslovovali sa rozžiarené oči, ozdobené domy, nadšené výkriky. Je to rýdzoslovenský, vždy národne zmýšľajúci, pismáci, legionári. Oznámenie príchodu na plagátoch na Myjave: „Otecko Masaryk príde medzi svoje deti“, vyslovuje náladu najlepšie. Som veľmi povďačný, že tomuto kútu Slovenska dostalo sa cti Vašej návštevy.

Vysoký politický význam cesty vidím v tom, že dokumentovala sa celistvosť štátu, definitívna úprava pomerov štátoprávných a prejavená vôľa mierových zmlúv pevne sa držať. Elementy protištátne iste boli deprimované bezvadným priebehom slávnosti a účasťou občianstva. Pre slovenské obyvateľstvo bola návšteva povzbudením a radostnou poctou. Vo vnútornej politike očakávam obrat v spôsobe písania orgánov ľudovej strany. Usiloval som sa dať rovnaké miesto i konfesiam, národnostiam i triedam stavovským a doteraz nedošlo skutočne žiadnej sťažnosti ani výtky.

Prosím, pane prezidente, aby omluvená bola jednostrannosť mojej správy, ktorá hovorí viac o zákulisí než o skutočných účinkoch Vašej návštevy. Budem smelý správu svoju čo najskôr doplniť.

Príjmite, pane prezidente, prejav mojej najhlbšej úcty a oddanosti.

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. R-2, k. 396. Opis, strojopis.⁶

a – Cerkl – z francouzského cercle, tj. kroužek, uzavřená společnost.

b – Dobové lidové označení bratislavských Němců.

c – Na dokumentu vlastnoruční Masarykova poznámka: Slov. zájezd.

1 – Na opise dopisu není podpis ani jméno, nicméně s největší pravděpodobností je jeho autorem dr. Martin Mičura, tehdejší ministr s plnou mocí pro správu Slovenska, který prezidenta při cestě doprovázel.

2 – Masarykova cesta po Slovensku se uskutečnila ve dnech 19.–22. 9. 1921. Viz MASARYK, T. G. *Cesta demokracie II.* Praha 2007, s. 119–127.

3 – Masaryk přijel 19. 9. 1921 vlakem z Olomouce přes Přerov do Břeclavi, odkud pokračoval i s doprovodem vlakem do Bratislavy. Viz MASARYK, T. G. *Cesta demokracie II.* Praha 2007, s. 117–119.

4 – Masaryk navštívil Ružomberok 21. 9. 1921. Viz MASARYK, T. G. *Cesta demokracie II.* Praha 2007, s. 124.

5 – Míňena je Maďarská občanská strana (Magyar Polgári Párt) založená na podzim 1920 v Košicích Jánosem Sámsonim. Strana se snažila podchytil maďarské městské střední vrstvy, ale nenabyla většího významu. Viz LIPTÁK, Lubomír a kol. *Politické strany na Slovensku.* Bratislava 1992, s. 168.

6 – Rolnické besedy byly rolnické vzdělávací spolky na Slovensku. Do Užhorodu přijel Masaryk z Košic přes Michalovce 22. 9. 1921. Viz MASARYK, T. G. *Cesta demokracie II.* Praha 2007, s. 127.

7 – Masaryk se 22. 9. 1921 vrátil autem z Užhorodu do Košic a večer odjel na noc vlakem do Nového Mesta nad Váhom. 23. 9. 1921 odjel odtud autem na Bradlo, kde navštívil hrob Milana Rastislava Štefánika. Viz MASARYK, T. G. *Cesta demokracie II.* Praha 2007, s. 132.